

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ
ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК
(підпис) (ініціали, прізвище)

27 січня 2021 року
м.п.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«Матеріальне право Європейського Союзу»
для підготовки фахівців на першому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальністю 293 Міжнародне право
галузі знань 29 Міжнародні відносини
за денною формою навчання**

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		2
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	2
	1.2.	Лекції	3
	1.3.	Семінарські заняття	5
	1.4.	Самостійна робота студентів	14
	1.5.	Індивідуальні завдання	16
	1.6.	Підсумковий контроль	18
2.	Схема нарахування балів		20
3.	Рекомендовані джерела		22
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		28

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин					
	Денна форма навчання					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу	12	4	2	–	–	6
Тема 2. Митне право ЄС	8	2	2	–	–	4
Тема 3. Європейський валютно-економічний союз	8	2	2	–	–	4
Тема 4. Антимонопольна політика ЄС та правове регулювання конкуренції	7	2	1	–	–	4
Тема 5. Фінанси та бюджет ЄС	7	2	1	–	–	4
Тема 6. Загальна характеристика окремих галузей права ЄС	8	2	2	–	–	4
Тема 7. Транспортне право ЄС. Корпоративне право ЄС.	8	2	2	–	–	4
Тема 8. Право інтелектуальної власності ЄС	8	2	2	–	–	4
Тема 9. Захист прав споживачів в ЄС. Шенгенське право ЄС.	8	2	2	–	–	4
Тема 10. Податкове право та кримінальна політика ЄС.	8	2	2	–	–	4
Тема 11. Право зовнішніх зносин ЄС	8	2	2	–	–	4
Всього годин:	90	24	20	–	–	46

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
		Денна форма
1	2	3
1.	Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу	4
1.1.	Поняття та значення внутрішнього ринку ЄС.	
1.2.	Вільний рух товарів.	
1.3.	Вільний рух осіб.	
1.4.	Свобода заснування та руху послуг.	
1.5.	Вільний рух капіталів та платежів.	
1.6.	Свободи внутрішнього ринку ЄС та право третіх країн.	
2.	Митне право ЄС	2
2.1.	Правове регулювання митного союзу ЄС.	
2.2.	Основні нормативні акти, що регулюють торгівлю ЄС з третіми країнами.	
2.3.	Основні митні режими.	
2.4.	Загальний митний тариф: поняття, зміст, етапи формування, основні умови застосування.	
3.	Європейський валютно-економічний союз	2
3.1.	Економічний та валютний союз: поняття та основні етапи формування	
3.2.	Єдина валюта ЄС	
3.3.	Інституції Європейського економічного та валютного союзу.	
4.	Антимонopolна політика ЄС та правове регулювання конкуренції	2
4.1.	Антимонopolна політика та законодавство ЄС про свободу конкуренції.	
4.2.	Завдання антимонopolної політики ЄС.	
4.3.	Визначення поняття «свобода конкуренції» в праві ЄС.	
4.4.	Угоди та інші дії, спрямовані на обмеження конкуренції.	
4.5.	Відповідальність за порушення законодавства ЄС про свободу конкуренції.	
5.	Фінанси та бюджет ЄС	2
5.1.	Становлення системи власних ресурсів ЄС	
5.2.	Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС	
5.3.	Видатки бюджету ЄС	
5.4.	Джерела правового регулювання ринку цінних паперів в ЄС	
5.5.	Обіг цінних паперів в ЄС	
5.6.	Система регулювання та функціонування банківської системи в ЄС	
6.	Державні закупівлі. Трудове право ЄС	2
6.1.	Правове регулювання державних закупівель.	
6.2.	Здійснення закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти в ЄС.	
6.3.	Трудове та соціальне право ЄС.	
6.4.	Правові основи загальної соціальної політики ЄС.	
6.5.	Принцип рівності чоловіків і жінок.	
6.6.	Охорона праці.	
6.7.	Соціальна підтримка безробітних.	
6.8.	Соціальна допомога літнім і непрацездатним громадянам.	

6.9.	Захист трудових прав працівників.	
7.	Транспортне право ЄС. Корпоративне право ЄС.	2
7.1.	Транспортне право і загальна транспортна політика ЄС.	
7.2.	Правове регулювання морського, автомобільного, повітряного, залізничного транспорту в ЄС.	
7.3.	Особливості здійснення комбінованих транспортних перевезень. Корпоративне право ЄС.	
7.4.	Система юридичних осіб держав-членів Європейського Союзу.	
7.5.	Наднаціональні компанії в праві ЄС.	
7.6.	Гармонізація законодавства про компанії в рамках ЄС.	
7.7.		
8.	Право інтелектуальної власності ЄС	2
8.1.	Законодавство ЄС з питань інтелектуальної власності.	
8.2.	Гармонізація та уніфікація правового регулювання промислової власності.	
8.3.	Європейська патентна система і патент ЄС.	
8.4.	Авторське право Європейського Союзу.	
8.5.	Уніфікація термінів охорони авторського і суміжних прав в ЄС.	
9.	Захист прав споживачів в ЄС. Шенгенське право ЄС.	2
9.1.	Політика ЄС стосовно захисту прав споживачів.	
9.2.	Загальна характеристика способів захисту прав споживача.	
9.3.	Загальні способи захисту. Спеціальні способи захисту.	
9.4.	Шенгенське право ЄС.	
9.5.	Вільне пересування в межах Шенгенської зони. Шенгенська угода. Візова політика ЄС.	
9.6.		
10.	Податкове право та кримінальна політика ЄС	2
10.1.	Податкове право Європейського Союзу.	
10.2.	Загальні положення про податкове право ЄС.	
10.3.	Правові основи співробітництва податкових органів держав-членів. Перспективи розвитку податкового права Європейського Союзу на сучасному етапі.	
10.4.	Загальна кримінальна політика і законодавство Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом.	
10.5.		
11.	Право зовнішніх зносин ЄС	2
11.1.	Міжнародна правосуб'єктність ЄС.	
11.2.	Спільні політики і напрямки діяльності ЄС.	
11.3.	Простір свободи, безпеки та юстиції в межах ЄС.	
11.4.	Політика ЄС щодо прикордонного контролю.	
	Усього	24

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Теми 1 Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та значення внутрішнього ринку ЄС.
- 1.2. Вільний рух товарів.
- 1.3. Вільний рух осіб.
- 1.4. Свобода пересування працівників та їх членів сім'ї. Обмеження свободи пересування працівників в країні ЄС.
- 1.5. Свобода заснування.
- 1.6. Вільний руху послуг.
- 1.7. Вільний рух капіталів та платежів.
- 1.8. Свободи внутрішнього ринку ЄС та право третіх країн. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: внутрішній ринок, свободи внутрішнього ринку, вільний рух товарів, вільний рух капіталу, капітал, вільний рух працівників, працівник, члени сім'ї працівника, свобода надання послуг, послуга, сфера переміщення послуги.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Внутрішній ринок Європейського Союзу посідає одне з центральних місць у доробку європейської інтеграції. Його формування розпочалося ще на початку другої половини ХХ ст. і триває донині. Внутрішній ринок охоплює простір без внутрішніх кордонів, де згідно з положеннями Договорів забезпечено вільний рух товарів, осіб, послуг та капіталу.

Слід пам'ятати, що товари з інших країн, коли вони законно потрапляють на ринок будь-якої з держав-членів ЄС, мають такий самий статус, як і товари, які вироблено в ЄС, тобто, на них поширюються всі свободи Внутрішнього ринку ЄС.

Принципи вільного пересування осіб в межах ЄС поширюються на: 1) регулювання вільного пересування працюючих (працівників і підприємців) і непрацюючих (студентів, пенсіонерів) громадян ЄС за умови того, що вони мають достатньо фінансових ресурсів для того, щоб не обтяжувати систему соціального забезпечення держави перебування; 2) свободу ділового заснування та свободу надання й одержання послуг громадянами ЄС. У межах Союзу гарантується свобода руху працівників. Враховуючи обмеження, обумовлені міркуваннями суспільного порядку, суспільної безпеки та суспільного здоров'я, свобода руху передбачає право: (а) приймати фактично зроблені пропозиції про працевлаштування; (б) вільно рухатися в межах території держав-членів з цією метою; (с) перебувати в державі-члені з метою працевлаштування згідно з положеннями, що регулюють працевлаштування громадян цієї держави, визначених законами, підзаконними та адміністративними актами; (d) залишатися на території держави-члена після завершення трудової діяльності згідно з умовами, визначеними в регламентах, що мають бути розроблені Комісією.

У праві Європейського Союзу заборонено обмежувати свободу надання послуг в межах Союзу громадянами держав-членів, які засновані у державі-члені, іншій ніж та, громадянам якої призначено послуги. Послугами вважаються «послуги» в межах значення Договорів, якщо їх зазвичай надають за винагороду тією мірою, якою вони не підпадають під дію положень про свободу руху товарів, капіталу та осіб. «Послугами», зокрема, є: (а) діяльність промислового характеру; (б) діяльність торгівельного характеру; (с) діяльність ремісників; (d) діяльність осіб вільних професій.

У праві ЄС забороняються обмеження щодо руху капіталу та щодо платежів між державами-членами та між державами-членами і третіми країнами. Якщо за виняткових обставин рух капіталу до або з третіх країн спричиняє або може спричинити серйозні ускладнення у функціонуванні економічного та валютного союзу, Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським центральним банком може вжити захисних заходів щодо третіх країн на період, що не перевищує шести місяців, якщо такі заходи є вкрай необхідними.

Семінарське заняття 2 **Тема 2. Митне право ЄС**

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Поняття та джерела митного права ЄС.
- 2.2. Правове регулювання митного союзу ЄС.
- 2.3. Митна територія ЄС.
- 2.4. Основні митні режими.
- 2.5. Загальний митний тариф: поняття, зміст, етапи формування, основні умови застосування.
- 2.6. Походження товарів.
- 2.7. TAX FREE: поняття, процедура повернення, обмеження.
- 2.8. Основні нормативні акти, що регулюють торгівлю ЄС з третіми країнами.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: митне право, митний союз, митна територія, митний тариф, митна вартість товарів, митні режими та процедури, tax free.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Митне право є однією з найдавніших галузей права ЄС, оскільки саме економічне об'єднання через створення митного союзу, спочатку для декількох видів товарів, а згодом і загального, стало основою європейських інтеграційних процесів. Так, основою першого з європейських співтовариств — ЄСВС було саме створення зони вільної торгівлі щодо двох видів товарів — вугілля та сталі. Нормами ст. 4 Паризького договору про створення ЄСВС 1951 р. визначалося, що «товарооборот вугілля та сталі між країнами, що об'єднуються, буде негайно звільнено від усіх митних зборів». А започаткований відповідно до Римського договору про створення ЄЕС 1957 р. митний союз в рамках ЄЕС фактично став ключовим у формуванні того інтеграційного об'єднання, яким сьогодні є ЄС.

Розглядаючи генезис митного права ЄС, необхідно назвати два міжнародних переговорних процеси кінця 40-х р. минулого століття, результати яких багато в чому визначили зміст та принципи формування митних відносин в межах ЄС. По-перше, слід відзначити процес створення багатосторонньої торговельної системи, що існує сьогодні в рамках СОТ. Західноєвропейські країни були активними учасницями всіх етапів створення цієї системи, включаючи тарифні переговори 1945 р., Гаванську конференцію 1948 р., наступні раунди багатосторонніх переговорів в межах ГАТТ тощо. Підписання ГАТТ у 1947 р. фактично визначило більшість сучасних міжнародно-правових стандартів митного регулювання міжнародної торгівлі, а її положення стали невід'ємною частиною митного законодавства ЄС. Прийняті за результатами переговорів в межах ГАТТ/СОТ тарифні поступки є основою при формуванні ставок Єдиного митного тарифу ЄС. Сьогодні норми угод СОТ мають пряму дію або є тісно інтегрованими у вторинне право ЄС. Іншим визначальним переговорним процесом був так і нереалізований проект зі створення європейського митного 130 союзу у 1947—1949 рр. Розроблені в межах цього переговорного процесу проекти конвенцій стали основою для

створення у 1952 р. Ради Митного Співробітництва (нині Всесвітня Митна Організація), про що зазначається у п. «d» ст. 3 Конвенції про створення РМС.

Згодом положення конвенцій ВМО широко використовувалися в правовому регулюванні митних відносин ЄС, варто лише зазначити, що саме конвенціями ВМО визначаються номенклатура Єдиного митного тарифу ЄС, співробітництво у боротьбі з порушеннями митних правил, цілий ряд митних режимів тощо.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Європейський валютно-економічний союз

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Економічний та валютний союз: поняття, правові аспекти, особливості функціонування.
- 3.2. Європейський валютно-економічний союз: основні етапи формування.
- 3.3. Єдина валюта ЄС.
- 3.4. Інституції Європейського економічного та валютного союзу.
- 3.5. Умови переходу держав-членів ЄС на єдину валюту. «Критерії конвергенції».

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: економічний і валютний союз, єдина валюта ЄС, критерії конвергенції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Економічний і валютний союз (ЕВС) символізує процес гармонізації економічної та валютної політики держав-учасниць ЄС, що забезпечує можливість введення єдиної валюти євро. Його створення стало предметом Міжурядової конференції, що проходила в 1991 р. у м. Маастрихт. Після якої, прагнення досягти зміцнення та зближення своїх економік й заснувати економічний і валютний союз, зокрема єдину та стабільну валюту, було зафіксовано у Преамбулі Договору про Європейський Союз. Крім цього, у ч.4 ст. 3 Договору про ЄС також було закріплено: «Союз засновує економічний та валютний союз, валютою якого є євро».

Становлення ЕВС відбувалося в три етапи:

- Етап I (1 липня 1990 - 31 грудня 1993 р.): лібералізація руху капіталу між державами-учасницями, більш тісне економіко-політичне узгодження дій урядів, розширене співробітництво Центробанків;
- Етап II (1 січня 1994 - 31 грудня 1998 р.): зближення і координація внутрішньодержавних економічної і валютної політик (цілі: стабільність цін і запобігання надмірному дефіциту бюджету), створення Європейського валютного інституту (ЄВІ) і потім Європейського Центрального Банку (ЄЦБ) в 1998 р.;
- Етап III (з 1 січня 1999 р.): не підлягає скасуванню встановлення валютного курсу, введення єдиної валюти на обмінному ринку та в електронній системі розрахунків; введення готівкової валюти євро.

Семінарське заняття 4

Тема 4, 5. Антимонопольна політика Європейського Союзу і регулювання конкуренції.

Правове регулювання фінансових відносин в ЄС.

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Антимонопольна політика ЄС: завдання антимонопольної політики ЄС.
- 4.2. Законодавство ЄС про свободу конкуренції.
- 4.3. Відповідальність за порушення законодавства ЄС про свободу конкуренції.
- 4.4. Становлення системи власних ресурсів ЄС.
- 4.5. Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС.

- 4.6. Видатки бюджету ЄС.
- 4.7. Джерела правового регулювання ринку цінних паперів в ЄС.
- 4.8. Система регулювання та функціонування банківської системи в ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: антимонопольна політика ЄС, власні ресурси, видатки бюджету, ринок цінних паперів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Для реалізації цілей політики в області конкуренції було створено **антимонопольне право ЄС**, або так звані **правила конкуренції**. Вони являють собою сукупність норм, спрямованих на попередження і припинення антиконкурентних (обмежувальних) угод; усунення зловживань домінуючим становищем на ринку; контроль економічної концентрації.

Об'єктом регулювання антимонопольного права ЄС є відносини і дії (практики), які впливають на конкуренцію на ринку ЄС.

Предмет регулювання правил конкуренції - права і обов'язки учасників згаданих відносин і дій.

Основна мета - забезпечити свободу конкуренції на спільному ринку, яким є ринок країн ЄС, і заборонити недозволені форми торгівлі, які ведуть до обмеження конкуренції.

Гармонізація антимонопольного права ЄС здійснюється двома способами: на рівні первинного права ЄС та на рівні вторинного права - шляхом розробки директив та регламентів.

Стаття 3 ДФЄС чітко визначає, що Євросоюз наділений виключною компетенцією у сфері встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку (п. 1 (б)). Глава 1 "Правила конкуренції" Розділу VII "Спільні положення щодо конкуренції, оподаткування та зближення законодавства" ДФЄС (статті 101-109, колишні статті 81-89) присвячена правовому регулюванню конкуренції в Євросоюзі.

Формально за юридичними нормами положення ДФЄС розподіляються на дві секції: **положення, що застосовуються до підприємств** (статті 101 - 106); **та державна допомога** (статті 107-109).

Поняття «власні ресурси» – одна зі специфічних характеристик ЄС, що символізує оригінальність європейської інтеграції, адже із завершенням формування єдиного ринку, реалізацією спільних політик і досягненням ідентичності у відносинах із третіми країнами ЄС потребує засобів фінансування, які є незалежними від держав-членів.

«Власними» ці ресурси називаються тому, що вони належать ЄС відповідно до його законодавчої бази й сплачуються державами-членами без прийняття ними будь-яких додаткових рішень.

Складання бюджету. Бюджет визначається спільно Комісією, Радою та Парламентом. Комісія представляє проект на розгляд Ради та Парламенту. Вони можуть вносити зміни; якщо вони не згодні, вони повинні виробити компроміс.

Бюджет кожного року встановлює суми, заздалегідь узгоджені відповідно до плану, відомим як багаторічна фінансова структура. Це дозволяє ЄС ефективно планувати свої програми фінансування на кілька років вперед. Поточна структура діє з 2014 по 2020 рік.

Семінарські заняття 5

Тема 6. Державні закупівлі. Трудове право ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Правове регулювання державних закупівель.
- 5.2. Здійснення закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти в ЄС.

- 5.3. Трудове та соціальне право ЄС. Правові основи загальної соціальної політики ЄС.
- 5.4. Принцип рівності чоловіків і жінок.
- 5.5. Охорона праці.
- 5.6. Соціальна підтримка безробітних. Соціальна допомога літнім і непрацездатним громадянам.
- 5.7. Захист трудових прав працівників.
- 5.8. Міграційна криза в ЄС.
- 5.9. Міграційний пакт ООН.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: державні закупівлі, трудове право, працівники, партнерство, трудові відносини, права працівників, роботодавець, робочий час, соціальне право, охорона праці, соціальне забезпечення, час відпочинку, працевлаштування в рамках ЄС.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Органи державної влади, які здійснюють закупівлі товарів, робіт та послуг на внутрішньому ринку ЄС, безпосередньо впливають на економічну діяльність Євросоюзу.

Політика ЄС щодо правового регулювання сфери держзакупівель здійснюється саме в рамках політики щодо внутрішнього ринку.

Отже, на задоволення державних потреб шляхом постачання товарів, надання послуг та виконання робіт за державні кошти спрямовується значна частина економічної діяльності ЄС.

Специфіка держзакупівель полягає в тому, що при їхньому здійсненні однією зі сторін є представник державних інтересів. Окрім того, держзакупівлі не обмежуються державними кордонами замовника, тому в ЄС ця сфера є предметом не лише національного, а також загальноєвропейського регулювання. Так, на сучасному етапі правове регулювання держзакупівель значним чином гармонізоване і здійснюється як на рівні ЄС, так і на національному рівні.

Можливо визначити поняття "державні закупівлі" як узагальнюючого терміна, що означає закупівлю на конкурентній основі, згідно з визначеними правилами та умовами, товарів, робіт і послуг за державні кошти з метою підтримки життєдіяльності держави на належному рівні.

Трудове право ЄС являє собою сукупність норм, що регулюють трудові відносини працівників із роботодавцями та інші тісно пов'язані з ними відносини, визначають права й обов'язки з приводу праці шляхом гармонізації й уніфікації норм національного законодавства держав-членів ЄС.

Трудове і соціальне право в широкому розумінні є основою соціальної політики ЄС та встановлюють положення щодо регулювання зайнятості, регламентуючи, зокрема, заборону дискримінації працівників за багатьма ознаками, забезпечуючи захист працівників при реструктуризації компанії-роботодавця, стандарти гідних та безпечних умов праці, а також регулювання соціального захисту громадян ЄС, забороняючи, серед іншого, дискримінацію у сфері соціального забезпечення.

Семінарське заняття 6

Тема 7. Транспортне право ЄС. Корпоративне право ЄС.

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Транспортне право і загальна транспортна політика ЄС.
- 6.2. Правове регулювання морського, автомобільного, повітряного, залізничного транспорту в ЄС.
- 6.3. Особливості здійснення комбінованих транспортних перевезень.

- 6.4. Корпоративне право ЄС.
6.5. Система юридичних осіб держав-членів Європейського Союзу.
6.6. Наднаціональні компанії в праві ЄС.
6.7. Гармонізація законодавства про компанії в рамках ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: транспортне право, перевезення вантажів, перевезення пасажирів, перевізник, автомобільні перевезення, залізничні перевезення, морські перевезення, трампові перевезення, корпоративне право, юридичні особи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Транспорт - це найбільший сектор економіки, який забезпечує близько 10% ВВП ЄС/

Спільна транспортна політика здійснюється шляхом координації зусиль держав-членів. Така координація відноситься до предметів спільного ведення" ЄС і його учасників. У Договорі про функціонування ЄС викладена компетенція держав у процесі регулювання власних транспортних політик. Йдеться:

1) про скасування будь-якої дискримінації, що полягає в застосуванні транспортними агентствами різних тарифів і різних умов при перевезеннях одного і того ж товару і по одним і тим же транспортним шляхах залежно від країни походження або призначення перевезених товарів (п. 1 ст. 95);

2) про заборону застосування державою-членом до транспортних операцій, здійснюваних в межах ЄС, тарифів та умов, що містять елемент підтримки чи захисту в інтересах одного або декількох певних підприємств або галузей промисловості, якщо це не санкціоновано Комісією (п. 1 ст. 96).

Обсяг повноважень ЄС у галузі транспортної політики полягає у наступному:

- встановлення загальних правил, застосованих до міжнародних транспортних перевезень, надісланих з території або направляються на територію держави-члена або перетинають територію однієї або декількох держав-членів;

- умови, на яких нерезиденти, які представляють транспортні послуги, можуть надавати їх на території держави-члена;

- заходи по підвищенню безпеки на транспорті та всі інші необхідні положення.

Однак не всі види транспорту спочатку піддаються регулюванню "союзними органами" ЄС, а лише ті, які вважалися найбільш важливими в контексті спільного ринку Співтовариства: **автомобільний, залізничний і внутрішній водний**. Всі інші види знаходяться у сфері компетенції держав-членів, хоча Рада ЄС і має право прийняти якісь регулятивні заходи, але зовсім не зобов'язаний це робити.

Термін "корпоративне право ЄС" може вживатися досить умовно для позначення системи правових норм, що містяться в актах вторинного законодавства ЄС і спрямовані на регулювання відносин, що виникають у зв'язку зі створенням, діяльністю та припиненням юридичних осіб, шляхом: а) встановлення вимог або рекомендацій по запровадженню в державах – членах ЄС узгодженого правового регулювання; б) прямого регулювання зазначених відносин.

Поштовхом до розвитку корпоративного права ЄС стало прагнення країн-членів до економічної інтеграції, й зокрема – до створення *спільного (внутрішнього) ринку*.

Семінарське заняття 7

Тема 8. Право інтелектуальної власності ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 7.1. Законодавство ЄС з питань інтелектуальної власності.

- 7.2. Гармонізація та уніфікація правового регулювання промислової власності.
- 7.3. Європейський патент.
- 7.4. Правове регулювання авторського права Європейського Союзу.
- 7.5. Уніфікація термінів охорони авторського і суміжних прав в ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інтелектуальна власність, промислова власність, європейський патент, авторське право, охорона авторського та суміжних прав.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Право інтелектуальної власності поширюється в країнах–членах ЄС, безпосередньо впливаючи на національні системи правової охорони. Стандарти охорони інтелектуальної власності Євросоюзу нині в Європі відіграють вирішальну роль і під час вдосконалення національних систем охорони, і під час оцінювання ефективності реалізації прав.

Право інтелектуальної власності ЄС формувалося довго, складно і досить важко. Основна проблема полягала в тому, що це право є територіальним за своїм характером, тобто правова охорона об'єктів інтелектуальної власності, надана на території однієї держави, не діє на території інших держав. Крім того, в різних країнах є відмінності в рівнях охорони, особливості правозастосовчої практики. Кожна держава прагне передусім забезпечити права національних правовласників, що загалом суперечить цілям і принципам створення єдиного ринку. Тому тривалий час регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності залишалось у компетенції держав– членів ЄС, а співпраця у сфері інтелектуальної власності не входила до низки пріоритетних завдань Євросоюзу. Понад те, в єдиній статті Римського договору (Договір 1957 р., що заснував Європейське економічне співтовариство), яка присвячена інтелектуальній власності, остання виключається з принципу вільного руху товарів у співтоваристві⁵. Це положення не було переглянуто прийнятими в подальшому Єдиним європейським актом (1987 р.) і Маастрихтським договором про Євросоюз (1992 р.)

Однак з огляду на потреби формування єдиного економічного простору в ЄС повільно, обережно, в м'якому режимі почалася спочатку гармонізація (узгодження правових норм), а потім і уніфікація (створення єдиних для всіх норм) законодавств країн– учасниць ЄС у сфері інтелектуальної власності. Важливу роль у цих процесах відіграв Суд Європейських Співтовариств. Його рішення щодо справ у сфері обігу прав на об'єкти інтелектуальної власності мали велике значення під час підготовки майбутніх законодавчих актів Співтовариств.

Семінарське заняття 8

Тема 9. Захист прав споживачів в ЄС. Шенгенське право ЄС.

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1. Правове регулювання сфери захисту прав споживачів в ЄС.
- 8.2. Загальна характеристика способів захисту прав споживача. Загальні способи захисту. Спеціальні способи захисту.
- 8.3. Шенгенське право ЄС.
- 8.4. Вільне пересування в межах Шенгенської зони. Шенгенська угода.
- 8.5. Види шенгенської візи, порядок їх надання, тривалість, необхідні документи.
- 8.6. Візова політика ЄС.
- 8.7. Безвіз Україна-ЄС.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: споживачі, права споживачів, шенгенська зона, шенгенська угода, візи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Поліпшення добробуту споживачів та їх захист є важливими цінностями Європейського Союзу. Проте, до 1992 року споживча політика ЄС не розглядалась як самостійна мета європейської співпраці та була обумовлена виключно однією з основних цілей Союзу, а саме — створенням внутрішнього ринку товарів та послуг.

Політика ЄС в сфері захисту прав споживачів набула самостійного значення лише з прийняттям Маастрихтського Договору 1992 р. Пізніше її роль було зміцнено в процесі подальшого реформування ЄС.

Споживча політика Союзу спрямована на підтримку інтересів споживачів та забезпечення високого рівня їхнього захисту, що підтверджується ст. 38 Хартії основних прав Європейського Союзу.

Важливе місце в системі права Європейського Союзу належить нормам, що регламентують функціонування Шенгенського простору, т.з. «schengen acquis» («шенгенський доробок») та утворюють у своїй сукупності «Шенгенське право». Запроваджена Європейським Союзом спрощена система перетину кордонів його держав-членів належить до переліку досягнень європейської інтеграції та дозволяє вільно пересуватися в межах Шенгенського простору як громадянам ЄС, так й іншим фізичним особам, що на законних підставах отримали право в'їзду до нього.

«Schengen acquis» («шенгенський доробок») – синонім терміна «шенгенське право», що означає комплекс норм, які регулюють умови в'їзду і пересування фізичних осіб територією держав-членів ЄС, включаючи умови і порядок отримання єдиної (шенгенської) візи, а також питання спільної боротьби зі злочинністю.

Шенгенські досягнення є складовою частиною права ЄС і включені як додаток в Амстердамський договір 1997 р.

Шенгенське право складається із шенгенської угоди та шенгенської конвенції. Шенгенська угода була підписана 14 червня 1985 р. Німеччиною, Бельгією, Францією, Люксембургом і Нідерландами. Вона націлена на поступове скасування контролю на внутрішніх кордонах і регулювання вільного переміщення осіб, які є громадянами країн, що підписали угоду, громадянами інших країн Співтовариства і третіх країн.

Шенгенська конвенція доповнює Шенгенську угоду. У ній визначаються умови надання та гарантії забезпечення вільного пересування осіб. Вона була підписана 19 червня 1990 р. п'ятьма вищеназваними державами, але набрала чинності лише в 1995 р.

Шенгенська угода та конвенція, положення, вироблені на підставі цих двох документів, а також досягнуті у зв'язку з цим домовленості становлять так звану шенгенську правову базу. З 1999 р. шенгенська правова база є предметом одного з протоколів до Амстердамського договору і, таким чином, інтегрована в інституційні та правові рамки Європейського Союзу.

Семінарське заняття 9

Тема 10. Податкове право та кримінальна політика ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 9.1. Поняття податкового права ЄС та його джерела.
- 9.2. Основні види податків Євросоюзу.
- 9.3. Правові основи співробітництва податкових органів держав-членів.
- 9.4. Загальні положення кримінального права ЄС.
- 9.5. Законодавство Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом.
- 9.6. Європол, Євроюст та інші спеціалізовані установи Європейського Союзу з питань боротьби зі злочинністю.

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: податкове право, податкова система ЄС, податки, міжнародний тероризм, боротьба зі злочинністю.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливо увагу зосередити на таких аспектах:

При проведенні спільної політики у сфері оподаткування у межах ЄС, з одного боку, важливе значення має максимально можлива гармонізація та координація податкових систем країн — членів ЄС у контексті формування спільної інтеграційної стратегії, а з іншого — вимога врахування інтересів країн-членів з огляду на те, що податкова політика з часів Вестфальського миру 1648 р. є символом національного суверенітету і невід'ємною складовою загальної економічної політики кожної держави. Одним із принципів правосуб'єктності держав і символом національного суверенітету є право кожної суверенної держави встановлювати і стягувати на своїй території податки. Саме тому в межах Європейського Союзу країни-члени здебільшого самі несуть відповідальність за проведення податкової політики.

Основні види податків ЄС можна представити у вигляді наступної класифікації: сільськогосподарські податки; митні збори; ПДВ; прибутковий податок з фізичних осіб, що працюють в апараті ЄС.

Співпраця судів у кримінальних справах базується на взаємному визнанні вироків і судових рішень. Вона включає зближення законодавчих і нормативних актів держав-членів. Заходи, ухвалені в цій сфері, спрямовані на встановлення правил і процедур з метою забезпечення визнання в Союзі будь-яких форм вироків і судових рішень; запобігання і вирішення конфліктів юрисдикцій між державами-членами; співпрацю між судовими і еквівалентними органами держав-членів у межах кримінального переслідування і виконання рішень. З метою гармонізації законодавства держав-членів інститути Союзу ухвалюють мінімальні правила, які стосуються взаємної допустимості доказів, прав осіб у кримінальному процесі, прав жертв злочинності тощо. Держави-члени можуть встановлювати більш високий рівень захисту. Мінімальні правила ухвалюються також з метою визначення кримінальних правопорушень і запровадження санкцій у сферах особливо тяжкої злочинності з транскордонними масштабами, які випливають з характеру чи наслідків правопорушень або необхідності спільної боротьби з ними. До таких сфер злочинності належать тероризм, торгівля людьми, сексуальна експлуатація жінок і дітей, незаконна торгівля наркотичними засобами, незаконна торгівля зброєю, відмивання грошей, корупція, підробка засобів платежу, злочини у сфері комп'ютерної інформації, організована злочинність. Формами актів, які закріплюють мінімальні стандарти, є директиви.

Координацію співпраці національних органів, які відповідають за здійснення розслідувань і кримінальне переслідування щодо фактів тяжкої злочинності транскордонного характеру чи необхідності здійснення кримінального переслідування спільними зусиллями, виходячи з операцій, здійснюваних органами держав-членів і Європолем, покладено на Євроюст. Євроюст було створено згідно з рішенням 2002/187 від 28 лютого 2002 р. з метою посилення боротьби з тяжкою злочинністю. До його складу входять прокурори, магістрати та інші посадові особи у подібному статусі з кожної держави-члена. Завдання Євроюсту полягають у порушенні кримінальних розслідувань, зверненні з пропозиціями щодо порушення кримінальних переслідувань з боку національних органів стосовно фактів злочинних діянь, координації розслідувань і переслідувань, посилення судової співпраці включно з співпрацею з Європейською судовою мережею.

Семінарське заняття 10

Тема 11. Право зовнішніх зносин ЄС

Питання для усного опитування та дискусії

- 10.1. Міжнародна правосуб'єктність ЄС.
- 10.2. Представництво Європейського Союзу на міжнародній арені. Дипломатична служба Європейського Союзу.
- 10.3. Спільні політики і напрямки діяльності ЄС.
- 10.4. Правове регулювання простору свободи Європейського союзу.
- 10.5. Правові засади простору безпеки Європейського союзу.
- 10.6. Заснування та розвиток простору юстиції в рамках Європейського союзу.
- 10.7. Політика ЄС щодо прикордонного контролю.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: правосуб'єктність, дипломатична служба, спільна політика, простір свободи, простір безпеки, простір юстиції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Держави-члени активно та беззастережно підтримують спільну зовнішню політику та політику безпеки в дусі лояльності та взаємної солідарності та дотримуються дій Союзу у цій сфері. До спільної зовнішньої та безпекової політики застосовуються спеціальні правила та процедури. Спільна зовнішня та безпекова політика визначається та реалізується Європейською Радою та Радою, що діють одноставно, крім випадків, якщо Договори передбачають інше. Прийняття законодавчих актів виключається. Спільну зовнішню та безпекову політику здійснює Верховний представник Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки та держави-члени відповідно до Договорів. Особлива роль Європейського Парламенту та Комісії у цій сфері визначається Договорами. Суд Європейського Союзу не має юрисдикції стосовно цих положень, за винятком його юрисдикції щодо моніторингу дотримання ст. 40 Договору про ЄС, а також щодо розгляду законності певних рішень, як це встановлено у ч. 2 ст. 275 Договору про ФЄС.

Союз є простором свободи, безпеки та правосуддя, де поважаються основоположні права та різні правові традиції і правові системи держав-членів. Союз забезпечує відсутність контролю осіб на внутрішніх кордонах та формує спільну політику притулку, імміграції та контролю на зовнішніх кордонах на основі солідарності держав-членів та справедливого ставлення до громадян третіх країн.

1.4. Самостійна робота студентів

Специфікою здійснення самостійної роботи при вивченні зазначеного курсу виступає, насамперед, комплексне та ґрунтовне використання літературних (наукових і нормативних) й інших інформаційних джерел. Основні форми самостійної роботи студентів, які пропонуються: формулювання відповідей на теоретичні запитання; складення тематичних схем; проведення порівняльного аналізу правових явищ тощо.

До кожної теми пропонуються завдання для самостійної роботи і самоконтролю студентів, підготовка відповідей на які є обов'язковою. Здобувачу вищої освіти за участь у конференції за тематикою, пов'язаною з навчальною дисципліною зараховується 10 балів за самостійну роботу.

Теми 1 Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу

Завдання 1. Визначити переваги та загрози, які несе внутрішній ринок ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Значення внутрішнього ринку ЄС.

2. Скасування обмежень щодо вільного руху платежів відповідно до нормативних актів Європейського Союзу.
3. Скасування митних та інших зборів, що мають еквівалентну дію в рамках внутрішнього ринку Європейського Союзу.

Тема 2. Митне право ЄС

Завдання 1. Дайте визначення та наведіть приклади митних зборів за правом ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Спільний митний тариф Європейського Союзу.
2. Співвідношення митного права Європейського Союзу та митного права держав-членів організації.
3. Структура митного тарифу.

Тема 3. Європейський валютно-економічний союз

Завдання 1. Підготуйте схему становлення економічного та валютного союзу

Питання для самоконтролю

1. Основні функції Європейського Центрального Банку.
2. Правовий режим єдиної валюти ЄС.
3. Елементи Економічного та валютного союзу ЄС

Тема 4. Антимонопольна політика Європейського Союзу і регулювання конкуренції.

Завдання 1. Схарактеризуйте позитивні та негативні вимоги до обмежувальних угод

Питання для самоконтролю

1. Завдання антимонопольної політики ЄС.
2. Угоди та інші дії, спрямовані на обмеження конкуренції.

Тема 5. Правове регулювання фінансових відносин в ЄС

Завдання 1. Схематично зобразити основні етапи бюджетного процесу в ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Розподіл бюджету ЄС між інститутами та країнами-членами.
2. Бюджетні процедури в ЄС.
3. Роль Інвестиційного банку ЄС у формуванні бюджету ЄС.

Тема 6. Державні закупівлі. Трудове право ЄС

Завдання 1. Проаналізуйте органи державної влади, які здійснюють закупівлі товарів, робіт та послуг на внутрішньому ринку ЄС

Завдання 2. Схарактеризуйте винятки зі свободи пересування у праві ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Політика ЄС щодо правового регулювання сфери держзакупівель.
2. Процедура держзакупівель.
3. Захист трудових прав працівників.
4. Міграційна криза в ЄС.
5. Основні цілі соціальної політики.

Тема 7. Транспортне право ЄС. Корпоративне право ЄС.

Завдання 1. Охарактеризувати спільну транспортну політику Євросоюзу

Завдання 2. Дослідити основну роль регламентів у сфері корпоративного права

Питання для самоконтролю

1. Політика Євросоюзу щодо лібералізації повітряного транспорту.
2. Програми ЄС по вдосконаленню перевезень автотранспортом.
3. Угоди про міжнародне вантажне сполучення.
4. Каботажне плавання.
5. Завданнями морської політики Євросоюзу.
6. Цілі регулювання юридичних осіб у праві ЄС.
7. Джерела корпоративного права ЄС.

Тема 8. Право інтелектуальної власності ЄС

Завдання 1. Дослідити міжнародно-правове регулювання авторських прав

Питання для самоконтролю

1. Об'єкти права інтелектуальної власності
2. Роль Європейської патентної організації
3. Європейське патентне відомство
4. Сучасна політика Євросоюзу в сфері інтелектуальної власності

Тема 9. Захист прав споживачів в ЄС. Шенгенське право ЄС

Завдання 1. Зобразити схему основних етапів розвитку регулювання сфери захисту прав споживачів у законодавстві України та ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Джерела права споживачів Європейського Союзу
2. Інституційна база правового захисту споживачів.
3. Загальна характеристика Шенгенських угод
4. Шенгенська зона (Schengen-area).
5. Основні положення Шенгенського кодексу про кордони

Тема 10. Податкове право та кримінальна політика ЄС

Завдання 1. Схарактеризуйте податкову систему однієї з країн-членів ЄС.

Завдання 2. Дослідити європейські організації в сфері кримінального права.

Питання для самоконтролю

1. Джерела формування «власних ресурсів» Європейського Союзу
2. Європейські стандарти в сфері кримінального права
3. Напрями діяльності Ради Європи в сфері кримінального права
4. Співробітництво держав-членів Європейського Союзу щодо розслідування кримінальних злочинів.
5. Європейське оборонне агентство (European Defence Agency).

Тема 11. Право зовнішніх зносин ЄС

Завдання 1. Дослідити правові основи участі України у спеціальних місіях ЄС.

Питання для самоконтролю

1. Співпраця ЄС з міжнародними організаціями в гуманітарній та безпековій сферах.
2. Статус Верховного представника Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки
3. Цілі і завдання Спільної зовнішньої політики і політики безпеки.
4. Контроль за біженцями в ЄС.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі написання есе та складання розгорнутої схеми. Написання есе є обов'язковим, завдання обираються студентом на початку семестру і виконуються за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання есе

Написання есе (твір-роздум) за вказаною тематикою виконується з метою демонстрації студентом інтелектуальних можливостей і сформованих навичок висловлювати у письмовій формі думки, що базуються на використанні отриманих теоретичних знань. Есе – це авторський огляд проблеми з використанням літературних джерел. Формулюється і розглядається проблема, наводяться аргументи з посиланням на конкретні приклади та з обов'язковим використанням першоджерел.

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що есе - це (фр. *essai* — «спроба», «начерк») — невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження автора з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми. З іншого боку, есе створюється на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Безпосередньому написанню роботи передують тривале вибіркоче і критичне читання. Під останнім мається на увазі оцінка, сумнів і розуміння прочитаного матеріалу. Посиленню висунутих студентом аргументів сприяють наукові посилання на праці інших авторів. Зібрані в процесі опрацювання матеріалу цитати, інформація та дані стають значними тільки в тому випадку, коли вони послідовно і логічно інтегровані в аргумент.

Формальними вимогами, що складають структуру есе є його поділ на 4 частини: вступ (де сформульовано проблему/завдання, основні питання даної роботи, методи їхнього теоретичного розгляду, теоретичні підстави (роботи, теоретики, напрямки); основна частина з викладом заявленої проблематики (структурується на розсуд автора); висновок (містить основні підсумки, висновки виконаної праці), список літератури, складений відповідно до вимог бібліографічного опису й відповідає посиланням у тексті есе не менше 5-ти джерел).

- змістовними вимогами: логіка й адекватність викладу даній проблемі, відповідний підбір літератури, відсутність плагіату, науковий стиль.

Тема есе може бути як обраною із запропонованого списку тем, так і сформульована самим автором відповідно до проблематики курсу й власних наукових інтересів. У такому випадку тема повинна бути узгоджена з викладачем.

- у змісті есе обов'язково потрібне посилання на класиків філософської думки або відомих філософів сучасності, які розробляли проблему, що обрана для опису в есе.

Обсяг есе до – 0,15 д.а., тобто 6 тис. знаків із пробілами, з висотою кегля 14, через один інтервал. До об'єму есе не зараховуються титульна сторінка і сторінка зі списком літератури. Шрифт: Times New Roman.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні есе. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, ліве – 3,0 см, праве – 1,0 см. Загальний обсяг есе – до 5 сторінок формату А4.

1.5.2. Темі есе

1. Економічний і валютний союзи як основа Європейського Союзу .
2. Економічні наслідки виходу Великої Британії зі складу ЄС.
3. Запровадження режиму безвізу між Україною та ЄС
4. Переваги та загрози, які несе внутрішній ринок ЄС
5. Загальна характеристика політики захисту прав споживачів в Європейському Союзі.
6. Митний союз Європейського Союзу: мета створення та напрями діяльності.
7. Гармонізація права інтелектуальної власності в Європейському Союзі.
8. Поняття та елементи внутрішнього ринку як мети Європейського Союзу
9. Зовнішньополітична діяльність Європейського Союзу.
10. Європейської політики сусідства та «Східного партнерства»

1.5.3. Основні вимоги до складання схеми.

Метою виконання схеми «Внутрішня та зовнішня політика ЄС» є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи, в тому числі шляхом ознайомлення з офіційними веб-порталами ЄС.

У тексті схеми мають бути використані наступні сфери політики:

1. Внутрішня політика Європейського Союзу в області:

- внутрішнього ринку,
- митної політики,
- економічної і валютної політики,
- фінансів ЄС і його бюджету,
- трудового, соціального забезпечення, транспорту, захисту прав споживачів,
- юстиції та охорони правопорядку, боротьби з дискримінацією.

2. Зовнішня політика Європейського Союзу в області:

- співпраці з іншими країнами,
- політики в області безпеки,
- політики в галузі оборони,
- політика щодо прикордонного контролю.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента.

Робота починається з титульного аркуша. Титульний аркуш науково-дослідної роботи у вигляді схеми оформлюється за зразком 1.

Зразок 1

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного та європейського права**

**Навчальна дисципліна:
Матеріальне право Європейського Союзу**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА
на тему:
«Внутрішня та зовнішня політика ЄС»**

Виконала:
ПІБ,

студент (ка) 3 курсу
юридичного факультету

Перевірив:
ПІБ,

кандидат юридичних наук,
доцент

**Хмельницький
2020**

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття, розвиток та значення внутрішнього ринку ЄС.
2. Вільний рух товарів.
3. Обмеження вільного руху товарів.
4. Свобода заснування та руху послуг.
5. Вільний рух капіталів та платежів.
6. Свобода заснування.
7. Свободи внутрішнього ринку ЄС та право третіх країн.
8. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС
9. Правове регулювання митного союзу ЄС.
10. Основні митні режими.
11. Загальний митний тариф: поняття, зміст, етапи формування, основні умови застосування.
12. TAX FREE: поняття, процедура повернення, обмеження.
13. Правове регулювання валютного союзу. Єдина валюта ЄС.
14. Становлення системи власних ресурсів ЄС.
15. Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС.
16. Видатки бюджету ЄС.
17. Правове регулювання свободи пересування осіб.
18. Обмеження свободи пересування осіб.
19. Категорії осіб, на яких поширюється свобода пересування.
20. Строки перебування осіб на території ЄС: право проживання до 3-х місяців, право проживання понад 6-ти місяців, право постійного проживання, статус довгострокового резидента.
21. Вільне пересування в межах Шенгенської зони. Шенгенська угода.
22. Види шенгенської візи, порядок їх надання, тривалість, необхідні документи.
23. Інші сфери співпраці та інтеграції за Шенгенською угодою.
24. Безвіз Україна-ЄС.
25. Свобода пересування працівників та їх членів сім'ї.
26. Обмеження свободи пересування працівників деяких країн ЄС.
27. Відрядження працівника в ЄС.
28. Принцип рівності чоловіків і жінок. Охорона праці.
29. Соціальна підтримка безробітних.
30. Соціальна допомога літнім і непрацездатним громадянам.
31. Захист трудових прав працівників.
32. Міграційна криза в ЄС.
33. Міграційний пакт ООН.
34. Корпоративне право ЄС. Система юридичних осіб держав-членів Європейського Союзу.
35. Наднаціональні компанії в праві ЄС.
36. Поняття та правові основи антимонопольної політики та права конкуренції Євросоюзу.
37. Правила конкуренції, що застосовуються до підприємств.
38. Антиконтурентні угоди та картельна практика.
39. Зловживання домінуючим становищем
40. Захист прав споживачів в ЄС.
41. Міжнародна правосуб'єктність ЄС.
42. Спільні політики і напрямки діяльності ЄС.
43. Простір свободи, безпеки та юстиції в межах ЄС.
44. Політика ЄС щодо прикордонного контролю.
45. Співпраця національних судів країн ЄС у кримінальних справах.

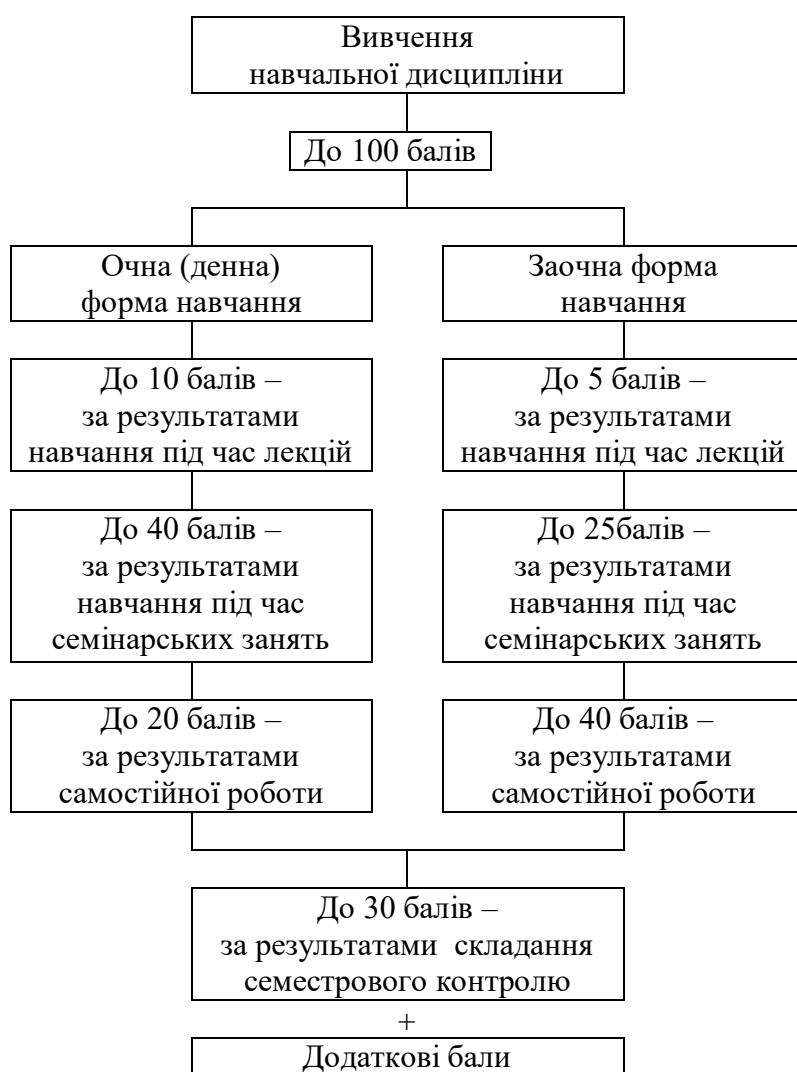
46. Допомога країнам-кандидатам та країнам з перспективою членства в ЄС у запровадженні *acquis* у сфері свободи, безпеки та юстиції.
47. Співробітництво ЄС з міжнародними організаціями у сфері свободи, безпеки та юстиції.
48. Стратегічне партнерство та інші форми співробітництва ЄС з третіми державами у сфері свободи, безпеки та юстиції.
49. Етапи та правові засади асоціації України з Євросоюзом.
50. Гармонізація законодавства України з правом Євросоюзу.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Поняття, розвиток та значення внутрішнього ринку ЄС
2. Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС.
3. Соціальна допомога літнім і непрацездатним громадянам ЄС.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 12 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
			1.	Денна	12	0,5	1,0	2,0	2,5	3,0	4,0	5,0	6,0	7,0

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 семінарських занять за денною формою навчання. За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття. Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

Отже, рівень знань студентів під час семінарських занять може оцінюватися кількістю балів у таких межах:

№ з/п	Рівень знань студентів	Кількість семінарських занять відповідно до навчального плану		
		10 занять		
1.	Високий (творчий)	90-100 %		5,0-5,5
2.	Достатній (конструктивно-варіативний)	82-89 %		4,5
		74-81 %		4,0
3.	Середній (репродуктивний)	64-73 %		3,5
		60-63 %		3,5
4.	Низький (рецептивно-продуктивний)	35-59 %		2,0
		0-34 %		0,0-1,5

3.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	11 тем	Номер теми											Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11		
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0,5	0,5	10
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	10											10	
	Усього балів												20	

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Мушак Н. Б. Свобода пересування осіб як одне із фундаментальних прав громадян Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2013. Вип. 117(1). С. 105-113. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2013_117(1)_15)
5. Стрілець Б. В. Свобода руху капіталу та інвестиційна діяльність у Європейському Союзі. *Часопис Київського університету права.* 2015. № 1. С. 299-304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_1_72.
6. Олійник А. В. Вільний рух товарів між державами-членами Європейського Союзу Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П. Є. Казанського : матеріали четвертої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 8–9 лист. 2013 р.) / відп. за випуск к.ю.н., доц. М. І. Пашковський; Національний університет "Одеська юридична академія". Одеса : Фенікс, 2013. С. 509-513.
7. Лічман Ю. С. Правове регулювання послуг в праві Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція.* 2013. Вип. 5. С. 335-338. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_75.
8. Поліванова О.М. Правове регулювання свободи пересування працівників у Європейському союзі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* 2012. Вип. 108. Ч. I. С. 258–266.
9. Громовенко К. В. Внутрішній ринок ЄС як фундамент економічної інтеграції: історико-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2015. № 3С. 190-193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_3_58.
10. Решота О. А. Становлення внутрішнього ринку Європейського Союзу: передумови та особливості. *Демократичне врядування.* 2012. Вип. 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_7.

Тема 2. Митне право ЄС

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Кузник Б. Я., Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. *Ефективна економіка.* 2018. № 4.
5. Капітанець С. В. Проблеми функціонування митного союзу ЄС та його економічні ефекти в умовах євроінтеграції. *Інноваційна економіка.* 2016. № 1-2. С. 21-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2016_1-2_4.
6. Мельник М.В. Особливості митних режимів за законодавством Європейського Союзу. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2016. № 6. с. 32–44.
7. Кубатко О. В., Пімоненко Т. В.. Торговельна політика ЄС та Україна : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2019. 143 с.

8. Хитра О. Л. Правова характеристика джерел митного права інститутів Європейського Союзу. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*. 2015. Вип. 4. С. 200-208.
9. Кістанова Я. М. Спільна митна політика Європейського Союзу та співробітництво з Україною. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. Вип. 5. С. 332-334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_5_74.
10. Оніщик Ю.В. Особливості правового регулювання митних відносин у країнах Європейського Союзу. *Держава і право*. 2012. Вип. 55. С. 463-468.

Тема 3. Європейський валютно-економічний союз

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Шаров О. Європейський валютний союз: межі зростання або точка біфуркації. *Міжнародна економічна політика*. 2014. № 1. С. 23-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2014_1_4.
5. Чугаєв О.А. Критерії конвергенції та валютна стабільність. *Культура народів Причорномор'я*. 2006. № 78. С. 105-110.
6. Сіденко В. Р. Політика завершення формування Європейського економічного і валютного союзу: основні тенденції та можливі наслідки для України. *Економіка України*. 2014. № 10. С. 51-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2014_10_6.
7. Лизун М. В. Валютні союзи: теоретичні підходи до трактування та мотивація створення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25(1). С. 25-28. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25\(1\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_25(1)_7).

Тема 4. Антимонопольна політика Європейського Союзу і регулювання конкуренції.

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Право Європейського Союзу : підручник. / За ред. Р. А. Петрова. Видання сьоме, змінене і доповнене Київ : Видавництво «Істина», 2017.
5. Швидка Т. І. Історія формування антимонопольної політики та законодавства в Європейському Союзі. *Право і суспільство*. 2019. № 1. С. 176-181.
6. Сіденко В. Р. Політика завершення формування Європейського економічного і валютного союзу: основні тенденції та можливі наслідки для України. *Економіка України*. 2014. № 10. С. 51-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2014_10_6.
7. Понін Ф. А. Європейський валютний союз: від Маастрихтського договору до боргової кризи. *Фінанси і кредит*. 2012. № 2. URL: <http://www.finizdat.ru/journal/fc/detail.php?ID=47409>
8. Мітрі Жорж Юсеф. Становлення Європейського валютного союзу та його вплив на міжнародні ринки капіталів: ав-тореф. дис... канд. екон. наук. К., 2000.
9. Верига А. В. Європейська валютна інтеграція: перспективи для України. *Теорія і практика суспільного розвитку*. 2013. № 4. URL: <http://www.teoria-practica.ru/-4-2013/economics/veriga.pdf>.
10. Мусієць Т. В., Лавріненко О. В. Вплив євро на перетворення національних валютних

систем країн центральної та східної Європи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 17. С. 33-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_17_10.

Тема 5. Правове регулювання фінансових відносин в ЄС

1. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
2. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
3. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
4. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
5. Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
6. Редзюк Є. В. Особливості створення і функціонування єдиного ринку фінансових послуг у країнах ЄС: уроки і досвід для України. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2017. № 10. С. 171-183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2017_10_22.
7. Бурбика М.М., Смирнова Г.Ю. Фінансова система Європейського Союзу: переваги та проблеми розвитку. *Правові горизонти*. 2016. № 2(15). С. 125-131.
8. Михалчич В.М. Ознаки правового статусу Європейського центрального банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. № 54. с. 224 - 226.
9. Біла Л. М. Гармонізація фінансових систем країн Європейського Союзу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 10. С. 228-231. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_10_51.
10. Конончук І. Становлення системи власних ресурсів Європейського Союзу. *Історико-правовий часопис*. 2018. № 2. С. 53–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2018_2_12.

Тема 6. Державні закупівлі. Трудове право ЄС

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Хавлін Т.В. Гендерна політика в рамках Європейського Союзу та український вибір. *Український соціум*. № 2 (25). 2008. С. 113-122.
5. Рим О. М. Предмет регулювання трудового права Європейського Союзу. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2018. Вип. 6. С. 255-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlkau_2018_6_28.
6. Дарморіс О. М. Поняття та основні принципи трудового права Європейського Союзу. Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 45. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. С. 375-381
7. Ярова Л. Соціальна політика Європейського Союзу: етапи розвитку і правова база. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2010. Вип. 21. С. 257-267.
8. Чейпеш А. О. Міграційна криза європейського союзу: реальність та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 7(3). С. 149-152. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7\(3\)_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2016_7(3)_40).

9. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетнічних. *Humanitarian vision*. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 41-46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2015_1_2_9.
10. Малиновська О.А. Міграційна політика Європейського Союзу: виклики та уроки для України. К.: НІСД, 2014. 48 с.

Тема 7. Транспортне право ЄС. Корпоративне право ЄС.

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Дорофєєва Х. М. Основні тенденції розвитку транспортних мереж Європейського Союзу в умовах глобалізації. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 19(1). С. 47-52. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19\(1\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2015_19(1)_8).
5. Смирнова К. В. Транспортне право Європейського Союзу. *Європейське право: право Європейського Союзу*. Кн. Друга : Матеріальне право Європейського Союзу. К. : Ін Юре, 2015. С. 232-280.
6. Панфілова О. Є. Правові засади політики ЄС у сфері залізничного транспорту. *Lex Portus*. 2016. № 1. С. 35-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2016_1_6.
7. Лукач І. Історія становлення корпоративного права в європейських країнах континентальної системи права. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2013. № 91. С. 42-45
8. Кметик Х. В. Особливості правового регулювання створення та діяльності нових організаційно-правових форм юридичних осіб згідно з правом Європейського Союзу. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. Число 1. С. 203-208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2009_1_32.
9. Товкун І. М. Законодавче регулювання корпоративних відносин у Європейському Союзі. *Форум права*. 2013. № 3. С. 657–665. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
10. Муравйова В.І. Корпоративне право Європейського Союзу: підручник. К. : Юрінком, 2011. 704 с.

Тема 8. Право інтелектуальної власності ЄС

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Еннан Р. Є. Правова охорона інтелектуальної власності в Європейському союзі: передумови формування, сучасний стан, тенденції розвитку. *Часопис цивілістики*. 2012. Вип. 13. С. 110-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2012_13_24.
5. Демченко Т.С. Правове регулювання промислової власності в Європі та в Україні: принципи побудови та шляхи зближення. К.: Преса України, 2005. 64с.
6. Бабич Ж. В. Європейський патент як дієвий інструмент захисту прав промислової власності в ЄС. *Молодий вчений*. 2015. № 7(2). С. 16-20. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_7\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_7(2)_4).
7. Ковальова М. в. Деякі особливості патентної охорони промислової власності в Україні та в Європейському союзі. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 2. с. 238–240.
8. Капіца Ю. М. Єдиний європейський патент і нові можливості патентування в Європейському Союзі. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 2. С. 17–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2016_2_3.

9. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України [За редакцією Ю. М. Капіци: кол. авторів: Ю. М. Капіца, С. К. Ступак, В. П. Воробйов та ін.]. К. : Видавничий Дім «Слово», 2006. 1104 с
10. Капіца Ю. М. Директива 2019/790/ЄС про авторське право в єдиному цифровому ринку та питання адаптації законодавства України. *Інформація і право*. 2019. № 3. С. 65-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2019_3_10.

Тема 9. Захист прав споживачів в ЄС. Шенгенське право ЄС.

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Притульська Н. Система захисту прав споживачів: досвід ЄС. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 3. С. 22-37. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2018_3_3.
5. Білоусов Ю. В., Черняк О. Ю. Цивільно-правовий статус споживача: у контексті адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу: монографія К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2010. 239 с.
6. Черняк О.Ю. Класифікація прав споживача за законодавством України та Європейського Союзу. *Форум права*. 2008. № 2. С. 458-464. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08coytes.pdf>
7. Черняк О.Ю. Питання адаптації законодавства України про захист прав споживачів до законодавства Європейського Союзу. *Механізми забезпечення майнових прав та інтересів в Україні та Європейському Союзі в контексті концепції сталого розвитку* : монограф. / за заг. ред О. Д. Крупчана. К. :Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. С. 28-39
8. Черняк О.Ю. Право споживача на захист в контексті адаптації національного законодавства України до законодавства ЄС. *Університетські наукові записки*. 2009. № 4 (32). С. 70-75
9. Чудик-Білоусова Н.І., Черняк О.Ю. Право споживача на отримання інформації про товар: порівняльно-правовий аспект. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 10, 2011 р. / Редкол. : Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2011. С. 53-57
10. Черняк О.Ю. Практика застосування альтернативних способів вирішення спорів у сфері захисту прав споживачів : досвід ЄС та проблеми запровадження в Україні. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 11, 2012 р. / Редкол. : Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2012. С. 198-201
11. Черняк О.Ю. Правова природа обов'язку споживача: досвід України та ЄС. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. Вип. 12, 2013 р. / Редкол. : Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2013. С. 184-189
12. Письменна О. Політика Європейського Союзу щодо захисту прав споживачів. *Одеса : Фенікс*, 2012. Вип. 46. С. 132–140.
13. Олексів О. Правові засади регулювання візових відносин між Україною та Європейським Союзом. *Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні*

Тема 10. Податкове право та кримінальна політика ЄС

1. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
2. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
3. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
4. Демиденко Л. М. Податкова політика Європейського Союзу. *Наукові праці НДФІ*. 2007. Вип. 3. С. 87-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2007_3_12.
5. Березовська І. Правові засади гармонізації податкового права в Європейському Союзі. *Європейське право*. 2012. № 2-4. С. 91-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpr_2012_2-4_10.
6. Толстопятенко Г. П. Податкове право ЄС : навч. посіб. К. : ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. — 196 с.
7. Корнієнко В. В. Особливості кримінального права ЄС: теоретико-правовий аспект. *Форум права*. - 2011. - № 1. - С. 496-500. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
8. Грицаєнко Л. Органи Європейського Союзу з боротьби зі злочинністю та правові засади їх співробітництва з Україною. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2012. № 1. С. 91-95.
9. Стрельцова О.В. Організаційний механізм Європейського Союзу в сфері спільної кримінальної політики. *Юридична наука*. 2011. № 4-5. С. 185- 191.
10. Черноус Ю.М. Завдання міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 25. С. 144-152.

Тема 11. Право зовнішніх зносин ЄС

1. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. Х. : Право, 2015. 328 с.
2. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
3. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
4. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
5. Європейське право: право Європейського Союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. Кн. перша: Інституційне право Європейського Союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ: Ін Юре, 2015. С. 168
6. Могильчук О. О. Деякі питання формування зовнішньополітичної функції ЄС за договором про Європейський Союз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Вип. 32(1). С. 60-64. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_32\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_32(1)_15).
7. Краєвська О. А. Трансформація моделей формування спільних політик ЄС у компетенції ЄС за Лісабонським договором. *Вісник Львівського університету*, 2016. С. 70–79.
8. Краєвська О. Горизонтальні політики ЄС у системі спільних політик ЄС / О. Краєвська / *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2017. Випуск 42. с. 75 - 83.
9. Мартинов А. Спільна зовнішня і безпекова політика Європейського Союзу: основні етапи розвитку. *Європейські історичні студії*. 2015. № 1. С. 43-61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eis_2015_1_6.

10. Галанюк, Я. С. Сучасна політика країн-членів європейського союзу щодо діяльності прикордонних служб у сфері охорони та захисту державного кордону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 21. С. 112-117.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті.

1. <http://eur-lex.europa.eu/>
2. <https://europa.eu/>
3. <http://www.europarl.europa.eu/>
4. <http://www.consilium.europa.eu/>
5. <http://www.consilium.europa.eu/>
6. <http://ec.europa.eu/>
7. <http://curia.europa.eu/>
8. <http://www.ecb.europa.eu>
9. <http://www.eca.europa.eu>
10. https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk

Розробники навчально-методичних матеріалів:

Викладачі дисципліни

асистент кафедри міжнародного та європейського права

_____ Алла КІРИК

«10» січня 2021 року

Схвалено кафедрою міжнародного та європейського права «12» січня 2021 року, протокол № 7.

Завідувачка кафедри _____ Олена ЧЕРНЯК

«13» січня 2020 року

Декан юридичного факультету, доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

13 січня 2021 року

Погоджено методичною радою університету «21» січня 2021 року, протокол № 4.

Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН

21 січня 2021 року

_____ Обліковий обсяг програми – 1,8 ум.др.арк.